

การกักเก็บน้ำที่สถานีสูบน้ำจากคลองระบองเพ็ด กรุงเทพมหานคร เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ทีมวิชาการ *

พื้นที่ขานเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมพื้นที่เขตหนองจอก คลองสามวา มีนบุรี และ เขตลาดกระบัง มีลักษณะทางกายภาพเป็นที่ลุ่มต่ำ มีค่าระดับพื้นอยู่ระหว่าง 0-0.5 ม.รทก. อยู่ภายนอกคันกันน้ำตามแนวพระราชดำริ ซึ่งมีลักษณะเป็นคันดินสร้างขึ้นหลังน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2526 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2528 โดยความร่วมมือ ของกรุงเทพมหานคร กรมทางหลวง กรมชลประทาน การรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อป้องกันน้ำไหลบ่าจากทางด้าน ตะวันออก และด้านเหนือของกรุงเทพมหานครเข้าท่วมพื้นที่ชุมชนด้านใน โดยมีความยาว 72 กิโลเมตร ตั้งแต่พื้นที่ ตอนบนของถนนพหลโยธิน เขตบางเขน มาตามแนวถนนสุวินทวงศ์ หน้ทยราชภฏรุ่มเกล้า กิ่งแก้ว จรดทะเลที่จังหวัดสมุทรปราการ ปัจจุบันได้มีการยกระดับถนนเป็นคันกันน้ำทดแทนคันเดิม ซึ่งคันดังกล่าวสามารถป้องกันน้ำไหลบ่าจากตะวันออกได้เป็นอย่างดี

ปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ขานเมืองด้านตะวันออก สรุปสาเหตุ ได้ดังนี้

1. เนื่องจากมีลักษณะทางกายภาพเป็นที่กักน้ำฝนของพื้นที่ตอนบน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตลาดกระบัง และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีระดับต่ำสุดในพื้นที่ด้านตะวันออก คือ มีระดับประมาณ +0.40 เมตร (รทก.) เมื่อฝนตกน้ำจากพื้นที่ตอนเหนือจากคลองรังสิต คลองหกวาสายล่าง และจากแม่น้ำบางปะกงทางด้าน ตะวันออกจะไหลลงมาโดยเร็วและรวมตัวบริเวณพื้นที่เขตลาดกระบัง และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ แต่ไหลลงสู่ทะเลตอนล่างได้ช้าเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีระดับต่ำกว่าพื้นดินบริเวณชายทะเล

2. การสูญเสียคลองระบายน้ำสำคัญในการระบายน้ำจากพื้นที่กรุงเทพมหานครลงสู่ทะเล ได้แก่ คลองหนองปรือ คลองหนองคา และคลองหนองตะคร้อ เนื่องจากมีการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงทิศทางการระบายน้ำจากตอนบนลงสู่ตอนใต้ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการระบายน้ำตามคลองผันน้ำสายใหม่ ทำให้ระยะทางและระยะเวลาในการระบายน้ำลงสู่ทะเลเพิ่มมากขึ้น ปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ขานเมืองด้านตะวันออกจึงประสบปัญหาเพิ่มมากยิ่งขึ้น

3. การก่อสร้างเส้นทางคมนาคมทางบกหลายสายในแนวตะวันออก ตะวันตก เช่น ถนนสุวินทวงศ์ ทางรถไฟ สายตะวันออก ทางหลวงกรุงเทพ-ชลบุรี (มอเตอร์เวย์) ถนนบางนา-ตราด ถนนเทพารักษ์ ฯลฯ ซึ่งกีดขวางการระบายน้ำลงสู่ทะเล ก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังเอ่อล้นบริเวณพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเหนือของทางรถไฟสายตะวันออก ถนนบางนา-ตราด และถนนอ่อนนุช

4. ปัญหาอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว ทำให้พื้นที่ดังกล่าวที่เคยเป็นที่ว่างใช้เป็นพื้นที่รองรับน้ำ เก็บกักน้ำ และทางระบายน้ำจะลดน้อยลง ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมเพิ่มมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังมีปัญหาจากแผ่นดินทรุด ปัญหาผังเมืองที่ขาดการควบคุมการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ปัญหาระบบระบายน้ำที่ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ ปัญหาการถมบึง คู คลอง การขาดแคลนไม่เพียงพอของพื้นที่รับน้ำหรือแก้มลิง การทิ้งขยะลงในทางน้ำไหล ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุของปัญหาน้ำท่วมทั้งสิ้น

* กลุ่มงานวิศวกรรม กองระบบอาคารบังคับน้ำ

แนวทางการแก้ไขและการบริหารจัดการอาคารบังคับน้ำตามแนวคันกันน้ำ

 เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครนอกคันกันน้ำพระราชดำริยังมีพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม คลองระบายน้ำหลักสายสำคัญหลายสายเป็นเส้นทางระบายน้ำที่ต้องนำน้ำจากพื้นที่ตอนบนลงสู่ทะเล รัฐบาลจึงมอบหมายให้กรมชลประทานเป็นผู้ดูแลบริหารจัดการน้ำทั้งด้านการป้องกันน้ำท่วม การจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร การแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียและภัยแล้ง ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นการประสานงานร่วมกันระหว่างกรมชลประทานและกรุงเทพมหานคร โดยเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2547 กรมชลประทานได้มอบโอนประตูระบายน้ำตามแนวคันกันน้ำ จำนวน 14 แห่ง และคลองระบายน้ำบางส่วนเพื่อให้กรุงเทพมหานครรับผิดชอบตามแผนปฏิบัติการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดูแลบำรุงรักษาทางน้ำ การสูบน้ำนอกเขตชลประทาน ดังนี้

รายละเอียดอาคารบังคับน้ำ ที่ถ่ายโอนภารกิจให้แก่กรุงเทพมหานคร

ลำดับที่	ชื่ออาคารบังคับน้ำ	ที่ตั้ง	จำนวน (บาน)	ขนาดกว้าง (ม.)
1	ประตูระบายน้ำแสนแสบ(มีนบุรี)	แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี	1	6.00
2	ประตูระบายน้ำคลองลำบึงขวาง	แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี	1	6.00
3	ประตูระบายน้ำลาดกระบัง	แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง	1	6.00
4	ประตูระบายน้ำคลองหนึ่งลำปลาทิว	แขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก	1	4.00
5	ประตูระบายน้ำคลองสองลำปลาทิว	แขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก	1	4.00
6	ประตูระบายน้ำคลองสองสายใต้	แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี	1	6.00
7	ประตูระบายน้ำคลองหม้อแตก	แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี	1	4.00
8	ประตูระบายน้ำคลองสามวา	แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง	1	6.00
9	ประตูระบายน้ำคลองหนึ่งตะวันออก	แขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก	1	4.00
10	ประตูระบายน้ำคลองสองตะวันตก	แขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก	1	4.00
11	ประตูระบายน้ำคลองสามตะวันตก	แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา	1	4.00
12	ประตูระบายน้ำคลองสี่ตะวันตก	แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา	1	4.00
13	ประตูระบายน้ำคลองลำแบน	แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา	1	4.00
14	ประตูระบายน้ำพระยาสุเรนทร์	แขวงสายไหม เขตสายไหม	1	4.00

รายละเอียดทางน้ำชลประทาน ที่ถ่ายโอนภารกิจให้แก่กรุงเทพมหานคร

ชื่อทางน้ำ	ความยาว (กม.)	กำหนดเขต		หมายเหตุ
		จาก	ถึง	
1.คลองแสมแสน	10.14	กม.24+760 คันกั้นน้ำพระราชดำริ แขวงแสมแสน เขตมีนบุรี	กม.42+900 สุดเขตแขวงกระ- ทุมราย เขตหนองจอก	ที่ราชพัสดุ คลองกว้าง 35 เมตร
2.คลองลำปึง- ใหญ่	9.55	กม.0+000 คลองแสมแสน แขวงแสมแสน เขตมีนบุรี	กม.9+550 คลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง	ที่ราชพัสดุ คลองกว้าง 25 เมตร
3.คลองลำ- เจียรดับ	6.50	กม.0+000 คลองแสมแสน แขวงโคกแฝก เขตหนองจอก	กม.9+550 คลองลำปลาทิว แขวงโคกแฝก เขตหนองจอก	ที่ราชพัสดุ คลองกว้าง 8 เมตร
4.คลองสาม- ประเวศน์	11.50	กม.0+000 คลองแสมแสน แขวงแสมแสน เขตมีนบุรี	กม.11+500 คลองประเวศน์บุรีรัมย์ แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง	กม.0+00-กม.3+280 เป็นที่ราชพัสดุ
5.คลองสี่- ประเวศน์	11.80	กม.0+000 คลองแสมแสน แขวงแสมแสน เขตมีนบุรี	กม.11+800 คลองประเวศน์บุรีรัมย์ แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง	กม.0+00-กม.2+604 เป็นที่ราชพัสดุ
6.คลองนคร- เนื่องเขต	2.10	กม.0+000 คลองแสมแสน แขวงกระทุมราย เขตหนองจอก	กม.2+100 สุดเขตแขวงกระ- ทุมราย เขตหนองจอก	ที่ราชพัสดุ คลองกว้าง 35 เมตร
7.คลองหลวง- แพ่ง	15.80	กม.0+000 คลองนครเนื่องเขต แขวงกระทุมราย เขตหนองจอก	กม.15+800 คลองประเวศน์บุรีรัมย์ แขวงชุมทอง เขตลาดกระบัง	ที่ราชพัสดุ คลองกว้าง 30 เมตร
8.คลองประ- เวศน์บุรีรัมย์	12.60	กม.21+300 คันกั้นน้ำพระราชดำริ แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง	กม.33+900 สุดเขตแขวงชุมทอง เขตลาดกระบัง	ที่ราชพัสดุ คลองกว้าง 45 เมตร
9.คลองทับยาว	9.93	กม.0+000 คลองลำปลาทิว แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง	กม.9+935 สุดเขตแขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง	ที่ราชพัสดุ คลองกว้าง 18 เมตร

ปัจจุบันของระบบอาคารบังคับน้ำยังไม่สามารถเข้าไปดำเนินการควบคุมอาคารบังคับน้ำได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากติดปัญหาการมอบอินทรีพียูตินและบุคลากร การกำหนดแนวเขตที่ดินที่ยังไม่เรียบร้อย การขอจัดสรรงบประมาณเพื่อจ้างบุคลากรและเพื่อซ่อมบำรุงอาคารบังคับน้ำที่บางส่วนมีสภาพชำรุดทรุดโทรม รวมทั้งติดตั้ง Staff Gage ในคลองระบายน้ำทุกจุด แต่อย่างไรก็ตามของระบบอาคารบังคับน้ำได้จัดเจ้าหน้าที่เข้าประจำตามอาคารบังคับน้ำ และเร่งดำเนินการปรับปรุงเพื่อให้พร้อมใช้งานได้ทันฤดูฝนปีนี้

